

MENNESKESYN I SOCIALT ARBEJDE

**Pia Ringø, Maria Appel Nissen, Mia Arp Fallov,
Socialrådgiverdage 2. november 2017
Institut for Sociologi og Socialt arbejde, Aalborg Universitet
VELUX og VILLUM FONDEN**

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Forskningsprojektet: Udviklingen i menneskesyn

Socialt arbejde med a) arbejdsløse mennesker, b) børn og deres familier c) mennesker med psykiske lidelser og handicap, og d) beboere i lokalområder

Et historisk studie

- Politiske dokumenter og udgivelser
- Tidsskrifter fx Socialrådgiveren
- Historiske studier af velfærd og socialt arbejde

Et kvalitativt feltarbejde

- 18 enheder i socialt arbejde i 9 byer
- 81 interviews (individuel/gruppe)
- 103 enheder deltagende observation

Teoretiske studier

- Udvikling af modeller til at forstå og reflektere over velfærd, menneskesyn og socialt arbejde

Det produktive menneske – en historisk figur

- Et menneske der bidrager produktivt til samfundet
- **Det arbejdende, økonomisk, fornuftige menneske, der forsørger sig selv og sine og bidrager positivt til samfundets udvikling**
- Skiftende former for viden om mennesket, forståelser og forklaringer af sociale problemer samt forholdet mellem samfund og individ
- Der findes forsøg på at skabe rum for alternative syn på mennesket
- Udforskning af marginaliseret viden er vigtig for udvikling af socialt arbejde

Velfærd for det sunde arbejdende menneske

“Thi det moderne Samfund, hvor Lægevidenskaben formaar at holde liv i utallige af de daarligst anlagte Spirer, og hvor samtidig Anarkiet paa Arbejdsmarkedet og hele det nervelammende og forcerede Konkurrencejag om Penge paa forskellig vis mishandler og demoraliserer Menneskene, maa I sin egen Interesse vogte nøje paa Behandlingen af enhver Abnormitet, om ikke af Humanitet overfor de mange ulykkelige Medmennesker, saa dog ud fra den mere og mere iøjefaldende Kendsgerning, at disse Undermaaleres upaaagtede Nærværelse på det konkurrence Arbejdsmarked har en Tendens til at forringe den sunde, bringe Gennemsnits begavelsen og Selvkontrollen ned, Sænke Samfundsordenens saavel som Samfundsintelligensens Niveau”

(Steincke 1912: 25 in Steincke 1920:25-27 in Nissen et. al 2015, Ringø et al. 2017)

At øge befolkningens produktive standard

Socialpolitikken kan bidrage til at forbedre helbredet, udfylde tilværelsen og holde livsmodet oppe. Dette er af værdi i sig selv. Men samtidig bidrager det også til at forbedre vores arbejdsevne og til at forøge vores modstandsdygtighed overfor det pres, den omskiftelige tilværelse stadig lægger på os. Socialpolitikken gør den enkelte borger bedre i stand til at tage nye produktive opgaver op. Kort sagt: Den moderne socialpolitik medvirker til at højne befolkningens produktive standard [...]

Investering i social politik er en produktiv investering” (Andersen 1966:15 in Nissen et. al 2015, Ringø et al. 2017)

Incitament: at øge produktivitet og konkurrenceevne

“Produktivitet skaber velstand og velfærd. Jo højere produktivitet, desto flere muligheder får danskerne. Når Danmark igennem et halvt århundrede frem til midten af 1990’erne udviklede sig til at være et af verdens mest velstående lande, skyldtes det, at den danske produktivitet udviklede sig stærkt. Det gør den ikke længere [...] Bliver der ingenting gjort, vil Danmark sakke yderligere bagud de kommende år, og vores velstand og velfærd vil fortsætte med at blive forringet i forhold til de lande, vi helst vil sammenligne os med” (Produktivitetskommissionen 2014)

Det produktive menneske anno 2017

Det menneske, der kontinuerligt forholder sig aktivt, skabende, forandrings og udviklingsorienteret til sig selv og andre mennesker: Et menneske, der er optaget af, bestræber sig på, er villig til at overkomme (fortidige) belastninger og begrænsninger ved at se og udnytte (egne) potentialer og ressourcer med det formål at optimere (egne) muligheder (i fremtiden)

Alle har jo en “bagage”. Vi har jo allesammen et eller andet pakket ned i rygsækken. Men jeg tror, at den tilgang, der har været tidligere, har været og gå ned og få fat i “det i rygsækken”, og arbejde lidt med det, og rode rundt i det. Men det synes jeg er forkert. Jeg synes i stedet man skal give folk nogen mestringsredskaber. Folk skal simpelthen lære, at håndtere deres liv med de ting, der nu er i livet, og det der “har været” i livet (Jobcenter/leder)

Dominansen af et økonomisk menneskesyn?

Konkurrencestaten: En velfærdsstat, hvor formålet med velfærd i stigende grad bliver at understøtte konkurrenceevne på et globalt marked (Cerny 1997; Jessop 2002, Pedersen 2011)

- Tro på at man kan skabe mere velfærd for samme/mindre penge
- Søgen efter ressourcer til velfærd: incitamentet til øget produktivitet
- Knaphedsdiskurser og logikker
- Effektivitet og effekter: at skabe mere for det samme eller mindre
- Fokus på cost-effectiveness og cost-benefit
- Neoliberale strategier som “holder markedet helligt” (e.g. Mudge 2008).

Homo Faber: Det skabende menneske *)

Homo Faber	Menneskesyn	Former for skabende aktivitet
Economicus	Mennesker er orienteret mod at skabe og forbedre økonomiske værdi og konkurrenceevne for at fremme velstand	WORK Målorienteret liv der frembringer ting, systemer, forhold og processer
Socius	Mennesker er orienteret mod at skabe og forbedre sociale relationer for at fremme fællesskaber og kollektivitet	ACTION Sociale relationer og politisk liv
Amans	Mennesker er orienteret mod at skabe og forbedre nære relationer for at fremme omsorg og kærlighed	LABOUR Kropsligt biologisk og sanseligt liv

*) Marx [1867]1970, Arendt 1958, Frisch 1973; Humberto og Verden-Zöllner 2008)

Socialt arbejde: Alle mennesker har ressourcer

”Det der med at have tilknytning til arbejdsmarkedet, det er alfa omega for at føle, at man fungerer i samfundet [...] det er nøglen til at få det godt med sig selv og få et sammenhængende familieliv og sådan et mere sådan ligevægtigt forhold til sine omgivelser. De [beboerne] bliver ekstremt uligevægtige og hysteriske, konfliktskabende og latterlige, når de ikke er på arbejdsmarkedet, hvis jeg skal være rigtig grov” (Boligsocialt)

”..de er sgu også udsatte og sårbare og udfordrede på rigtig mange måder, har mange stressorer i deres hverdag. Men det er jo ikke det, vi skal have fokus på. Vi skal have fokus på den ressource og den mulighed, der ligger foran dem og sige, *jamen du kan, der er faktisk en god mulighed for, at du kan lykkes med det her*” (Boligsocialt)

Men der er også sociale problemer og magtesløshed

”... hvis man har rod i økonomien, kan det simpelthen overskygge alt. Det gennemsyrrer og har indvirkning på ens parforhold, på ens børn, det kan have indvirkning på den praktik man er ude i osv. Så det har indvirkning på alle de ting, plus hvis du oven i købet heller ikke forstår eller misforstår de breve, der kommer fra kommunen, jobcenter, skole osv., så er det endnu en komponent i det her frustrationsregister [...] Det er dét med eksistens og stabilitet og tryghed. Og hvis du ikke har den plus alle de andre komponenter oveni, så ophober du frustration, du ophober magtesløshed, du ophober også sådan en *ej, hvor ville det bare være godt, hvis det endte med at jeg fik pension, også selvom de måske er raske og rørige, fordi de kan ikke overskue det*” (Boligsocialt, forkortet/renskrevet)

Socialt arbejde: Alle har og kan bruge deres netværk

”I politik kan der være andre motiver. De tænker, det bliver billigere. Og det tror jeg også, at det bliver. Men det vigtigste for mig er den måde, vi er tæt på borgerne og den måde, vi ser på mennesker. Vi kan godt have samme mål, men motiverne er forskellige. I politik bliver økonomi hurtigt afgørende (Familier, børn og unge)

Ditte siger, at det handler om at finde det ”netværk” man har, at ”alle har et”, og at Dorte har et ”stort” og ”godt netværk”, som er vigtigt i et ”almindeligt liv”. Det handler også om, hvem der kan give ”aflastning”: Her ”kigger vi på netværket” og ser, ”om der er noget”. Derefter introducerer hun muligheden for et ”netværksmøde”: ”hvad fungerer?”, ”Hvad er bøvl?”, ”Hvad kan vi gøre?”. ”Hvordan kan det lykkes?” med ”fokus på barnet” (Familier, børn og unge)

Socialt arbejde: Alle kan blive mere end hvad de er

”Vi har en tro, vi tænker, at borgeren ikke skal fastlåses i det tilbud borgeren kommer ind med, men at der hele tiden qua dokumentation og udviklingsmål skal kunne flyttes ud af flowcirkelen [...] vi prøver at tænke udviklingen ind hvor end vi kan. Altså, bare et lille bitte ryk er også en udvikling. Så nu skal vi ind og tænke læring i stedet for, læringsgrupper og den vej ind. Så de har også gjort noget for simpelthen at lave om på hele strukturen [...] Hvor man før havde et værested - nu har man så sagt at nu er det en indsats, **så nu skal der mål på** hvis det er at vedkommende skal bruge værestedet - så vedkommende ser klart hvad det egentlig er hun skal bruge det her til”

(Psykiatri/handicap).

Men nogle kan ikke overskue fremtiden

”Han kan selv tømme opvasken, gøre rent vaske tøj, tage på værestedet, tage bussen, vaske sig, men han kan ikke det hele, han er nødt til at vælge. Han har så og så mange kræfter, og de kan kun bruges én gang. Det handler ikke om læring. Det handler om at han har en funktionsnedsættelse og manglende kræfter. Han oplever en kognitiv og fysisk udtrætning på grund af funktionsnedsættelsen” (Handicap workshop)

Produktivitetskrav i socialt arbejde

- At kunne håndtere stigende kompleksitet og at kunne tænke og være endnu mere fleksibel og kreativ/opfindsom - økonomisere med tiden
- At kunne oversætte og mediere mellem tamme (præstations)teknologier og vilde sociale problemer og forhold i menneskers liv
- At have sans for og evne til at opnå dyb indsigt i menneskers liv, adfærd og tanker samt danne relationer – også så forandringer kan opstå hurtigere og effektivt

Spørgsmål til diskussion

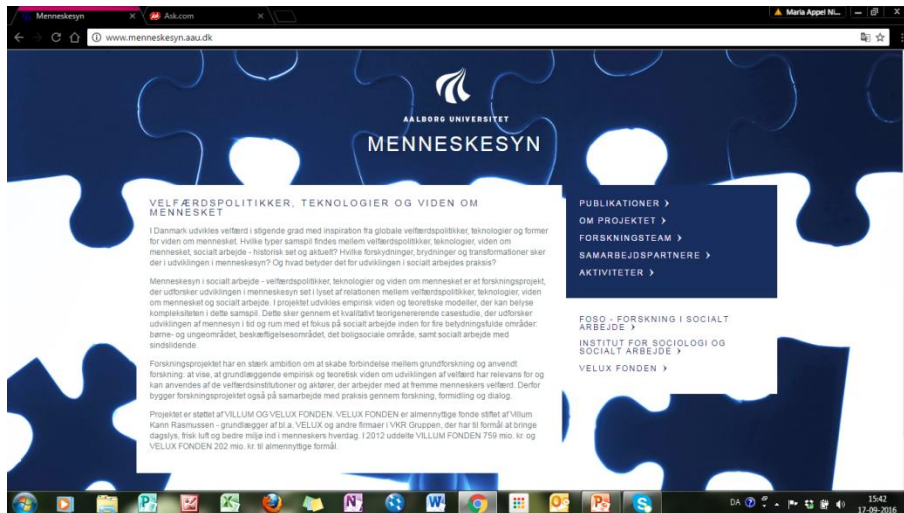
- **Hvad er konsekvenserne for de svageste/mest sårbare borgere?**
- **Hvilken viden inkluderes og ekskluderes i socialt arbejde?**
- **Hvordan kan socialarbejderne deltage i kampe om menneskesyn, bringe viden ind i social politikken uden at miste sin autonomi?**

Projektet 2017-2018

- Bog: Menneskesyn i socialt arbejde
- Konference 30. august 2018
- Publikationer og hjemmeside

Referencer og publikationer fra projektet

- Arendt, H. 1958. *The Human Condition*. Chicago: Chicago University Press.
- Cerny, P. G. 1997. Paradoxes of the Competition State: The dynamics of Political Globalisation. *Government and Opposition*. 32 (2): 251-274
- Fallov, M. A., Nissen, M. A., Kjaerulff, J., Ringø, P., Birk, R. H. 2017: Proactive, Ambivalent and Defensive Relations between Social Work and Social Policy: The Shaping of Productivity in *Distinctive Social Work Research*. Høgsbro, K. & Shaw, I. (red.). Routledge
- Fallov, M. A. 2017 De boligsociale indsatser set fra tidsmaskinen og fra helikopteren, i *Boligsocialt arbejde*. Aner, L. G. & Mazanti, B. (red.). København: Hans Reitzels Forlag
- Fallov, M. A., Nissen, M. A., Kjærulff, J., Ringø, P., & Birk, R. H. 2017. Social Work Practice and Social Policy Reform – Agents or Activists in the shaping of Productivity. In: Høgsbro, K. and Shaw, I. (eds.) *Distinctive Social Work Research*. Routledge.
- Fallov, M. A. & Larsen, L. 2017 Local Community Work as an Incubator –: The Role of Governance Technologies in Local Community Work Approaches to Inclusion, In Høgsbro, K. & Shaw, I. (eds.). *ocial work and research in Advanced Welfare States*. Routledge
- Frisch, M. 1973. *Homo Faber*. København: Gyldendal.
- Marx, Karl (1970): *Kapitalen: Kritik af den Politisk Økonomi*. [Capital: A Critique of Policial Economy] København: Rhodos
- Humberto, M. R. and Verden-Zölller, G. 2008. *The Origin of Humanness in the Biology of Love*. Exceter: Imprint Academic.
- Mudge, S. L. 2008. The state of the art: What is neo-liberalism? *Socio-Economic Review*, 6(4), 703-731.
- Nissen, M. A. 2016. Den produktive kvinde. Kroppen, Kærligheden og Økonomien. *Nordiske Udkast. Temanummer: Familien*. 43 (1) 4-20
- Nissen, M. A. 2017. The Impact of Neoliberalisme through Ideas of Productivity. The case of Child Welfare in Denmark. in *Distinctive Social Work Research*. Høgsbro, K. & Shaw, I. (eds.). *ocial work and research in Advanced Welfare States*. Routledge.
- Nissen, M. A., Fallov, M. A., Ringø, P., Kjaerulff, J. og Birk, R. H. 2015. Det produktive menneske: Om Neoliberalisme, politiske ideer og socialt arbejde som forandringsagent. *Social Kritik*. Nr. 143: 14-27
- Pedersen, K. O. 2011. *Konkurrencestaten* København: Hans Reitzels Forlag.
- Ringø, P. 2016. Skidt med årsagen, når bare vi er pålidelige – Om psykiatriske diagnosers historiske udvikling, indhold og funktion I: *Tidsskrift for sygdom og samfund, Temanummer: Diagnoser* (november 2016)
- Ringø, P., Nissen, M. A., Fallov, M., Kjærulf, J. and Birk, R. 2017. (Forthcoming) Behind political ideas about productivity – Ontological models – and transformations in views on human nature in social work in: *Journal of Social work and Society*
- Ringø, P. 2018. Potentiality, Development Ideals, and Realities of Social Work. In Fallov, M. and Blad. C. (eds) *Social Welfare Responses in a Neoliberal Era: Policies, Practices and Social Problems*. Lediden: Brill Publishers.

